

I. Schöwentner
knjižarna
Ljubljana, Jugoslavija

No 222
DRUŠNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
LJUBLJANA
S. 22.

Juan Cankar

Mašci

Drama v petih akcijah

Založil L. Schöwentner
v Ljubljani

1910

Slapci

Namen umetnikov je bil od nekdaj,
 je ser oclane, da naruri kakoretoč
 ogledalo drži: ~~po~~ kaže čednosti
 nje prave črke, sramoti nje pravo
 oblicije, razdobju in telesu časa
 oddis njeja prave podobe.

Hamlet.

Osebe

Župnik
Radučičelj

Jeraman |
Komar | učitelj
Hvaščja |

Lojzka |
Geni | učiteljice
Minka |

Ždravnik
Poškar

Župan
Anka, županova hči

Jeramova mati

Kalander, kovac

Kalandrova žena

Pisek, pijavec

Nace, kmet

Kmetica

Križnar

Kmetje, kmetice, delavci

[Faint handwritten notes and scribbles in the upper right corner, including a large '3' and some illegible characters.]

Lojzka in Geni od desne; obedne sta jako veseli.
Geni. Meni je prav, epokorimo se! Kupila sem si
paternoster.

Lojzka. In kdor je pokrkujen, na gremado z njim!
Nadučitelj. Ne ydi se mi popolnoma primereno,
da se Bolike v resnih casih, na resnem kraju
in s resnih stvarih.

Lojzka. Pricegam, da se ne solim... Saj so nam
~~Geni~~ očitno izgali z večnim gostom in
drugimi nedložani, tje se ne ... razvijemo.

Geni. ^{Blagoslov} ~~Kaj~~ meni! Kupila sem si paternoster.
Treba je, da se človek na gumanije razvije;
~~Nadučitelj~~ vse drugo nam bo naučeno.

Nadučitelj. Gospodična, veseli in malo premišljene
so naše besede, ali ventar je globoka resnica
v njih. Treba je, da v gumanjih gumanjih,
z besedo in ⁱⁿ dejanjem človek ne daje pohaj-
sanja; v srce pa gleda Bog sam.

Lojzka. Kako pa bi to modrost po davnice
povedali?

Nadučitelj. Domislite se, gospodična, da mi uljudno,
iguriant. besede svojega bližnjega, da pa je
nespodobno, iguriant. besede svojega protivnjaka.
Natalje prevdarite: ~~katere~~ ^{ker} se prebirana čednost
izpremeni v nečednost, ki ne mara, da se
moja blagoslovenost pretvori v grešno popustljivost.

Lojzka. Hvalajna sem ~~za~~ za ta koristni nauk.

Geni. In ravnanj se po njem ⁱⁿ, da se Bog
odredi večnega počka in ⁱⁿ pokore v krstih.

Komar (ki je bil doleži, ^{do drugo pokrenjen,} molče' sedel pred pisalno
mizo). Zdelo bi se mi, previdno in pametno, da
merimo svoje besede, dokler sedi' med nami
hondje, ki niso med nami s srcem, temvec
z usesi.

Lojzka. Tovariš, kako si mislil?

Komar. Kakor sem rekel.

Lojzka (veclo). ^{Jezik} Postava in preroki! ~~Glav~~ se
rezodeva, da si pokleknil pred mežnarja.

Komar (plane, srdit in prebrasen). Kto pokleknil?
Ost koga pokleknil?

Geni (smeje). In roko poljubil.

Komar. Lajš! Poke nisem poljubil... (Se osvesti.)
Pa ~~da~~ ^{sem} pokleknil pred samega cestinarja
ker mi roko poljubil - kdo bi očitno
ponižnost kristjanu?

Geni (kakor prej). Nikar ne zardevaj! Tudi jaz
nimam je paternoster.

Nadučitelj (Lojzki). Zgal mi je, da vas moram

icel opozarjati na staro in sveto načelo: ne donosajte politike v soló, in še celo ne v obliki: bi je spodobnemu členu in odgovornemu mladine komaj v krmi dovoljena!

Lojzka (se molče pokloni).
Komar (nazaj s pridržanim tonom).

Kako bi vedil mladino, kdor sam kladi po krivih potih? Ljudstvo bi se samo gnetajilo, če bi izročilo svojo mladino ty odrednim ljudem, da jo napolnijo z duhom, ki ni duh ljudstva. Bil bi kakerekoli... kulturni samosede...

Lojzka. Dobro si se naučil; tudi jaz sem tako brala.

Geni (Lojzki). Kaj siliš, duša, v rovtarske Abene?

Komar. Tudi Hrašnja, se mi zdi... tudi njemu bi človek ne videl v srce, pa če bi si nataknil desetero nasovnikov.

Nadučitelj. ~~Čistoma~~ Hraščjeve besede so umerjene in zmirom ~~je~~ ^{je} eno obličje.

Komar. ~~Čisto~~ sem mislil! Bez sam védi, če je njegova črna sukaja res črna... Kdor k'ho lazi in kdor samotno prede... kam pa ~~bo~~ ^{bo} ~~šel~~ in kaj bo spredel?

Hrašnja od besne.

Nadučitelj. Dragi Hrašnja -

Komar. Kaj je rekel?

Hrašnja. Da pride, je rekel.

Komar. Da pride?

~~Hrašnja. Da pride, je rekel, zato da jaz grem do kasa, ki je na mizi.~~

~~Komar. To kasa?~~

~~Hrašnja. Je rekel.~~

~~Nadučitelj.~~

~~Hrašnja. Da pride, je rekel, zato da vidi, kdo se bo ~~na glavo postavil~~ na glavo postavil.~~

~~Komar. Kaj?~~

~~Hrašnja. Kajti, je rekel, da je take sorte selovadba ~~zato saj~~ dandanašnji ~~je~~ ^{kujo, razpisano po} lepi naši domovini.~~

~~Nadučitelj. Kakšno misel je pač ognil s to predpovedno ankuro? Ali je zabavljica, ali je pohvala?~~

~~Hrašnja. Ni razložit. Geni (nazaj s komi). Črna ravnila, ker se ne zna ~~razložit, predvsem, ali je~~ svoje drugim očital!~~

~~Komar (dene prst na usta). Ali ne stiside korakov? Ali jih ne popušte? (Va: obmolknemo in molčimo, Komar stopi k durim in postavi roko prime ključko, ^{zelo} kratak odmor; Komar odpre Duri nastavej in se globoko pokloni.)~~

~~Jupnik. Hrašljen bodi Jagus Kristus!~~

Vsi. Na veke amen!

Nadučitelj. Gospod župnik, pozdravlja vas od krilo, srčno naš učiteljski zbor. Pozdravlja pastorska cerkva, ženske cerkve, kateri je sakrament po naravi in v prvi vrsti izročena vrgoja naše mladine...

Župnik. M-dà...

Nadučitelj. Zakaj rečena je, od nekorej nečlove in nesporočna, da je v slojnem eselenovanju in ^{in človeških stih} cerkve in šole lepša področnost našega naroda... da bo, sakrament, signat cerkve in šole zasijala nova zarja...

Župnik. M-dà... (se približa mihi ob sprevodu nadučitelja.)

Nadučitelj. Res je bilo - ali kje je človek, ki nikoli ni blabil, v gnetah saval? - res je bilo žalostnih in skrajševanja vrednih neupo- raznaker tudi ^{v naši} občini...

Župnik. M-dà... (Pricel sem, da vas povabim čna večerjo.)

Komar. Gospod župnik -

Župnik (se nakratko spri nanj). Na večerjo. Ni potreba, da bi na občinskih posvetovanjih reševali neprizadue zgodbe. Kar je bilo, je bilo pač nerodno in neupodobno, ali bilo je. Krajni šolski svet ima poslov imenitnejših; ne spodobi se, da bi opravljal še mojo službo ter spokornim grešnikom odvezo dajal. Tudi na učiteljski konferenci ne boše šmarne molili...

Komar. Gospod župnik -

Župnik. Ne boše šmarne molili. Jabolc, mislim, da se pogovorimo iz lica v lice, brez občitkov in brez zamere. Bilo jih je nekaj med nami, ki so do... (zamiji in pokrka s prsti na mizo) do sodnjega dne dajali pokrišanje vaji fari, posebej se mladini, njih varstvom izročeni.

Komar. Gospod župnik -

Župnik. Vijancevali so od krčme do krčme, v enalokdaj do ranega jutra (se v zadregi prilažja, ostali gledajo nanj); na občinskih krajih so govorili brezbožne govore; v cerkev se niso prikazali, ne k izpovedi jih ni bilo in ne k svetemu obhajilu, pač pa so bili v družbi nepridnih žensk za izglodovanje in spobito vernim faranom.

Komar. Jaz -

(duri se širo odpro in prikazuje se Minka; črno je oblečena, lasi imi gladko nazaj počesane.)

Minka (govori širo in slabko). Kvaljen vodi Jezus Kristus! - Oprostite, častili gospod župnik,

so zamudo; bila sem pri zvezi izpovedi.

Župnik (naroklo odzdravi). Nadalje je bilo med vami tudi kakih oseb ženskega spola, ki so bile z nečimernim ^{svojim} vedenjem svojim na sramoto spola in stanu svojemu.

Minka. Gospod župnik - (Ostali se sprostijo.)

Župnik. Tako je bilo. - Da bo odskraj vse drugače, mi pričajo strazi in besede. Od srca me veseli, da je radovoljno prišlo to ~~spoprijetje~~ razsvetljenje, da mi bilo treba šele solza in bridkosti. Kajti, kjer molci zakrtajena pamet, je treba, da izpregovori greška izkušnja.

Nadučitelj. Naš učiteljski zbor se paviča svojih dolžnosti do Boga in do naroda.

Župnik. Javedati se mora. - Ker ~~priznati~~ ~~in~~ ~~verujem~~, da spoprijetje ni samo na jeziku semuel, da je tudi srca presinilo, se mi zdi, da mi potreba obilo nadaljnjih naukov. Ravno bi se rekel: učitelj, sklanj ga svojim platom, ga bistim, ki sta mu ga postavila cerkev in ljudstvo. ~~To se pravi, da naj se kolikor moč malo skriva za tako imenovano ljudsko izobrazbo, ali izobrazbo je ljudstvo. To se pravi, da naj se ne ukvarja s takimi stvarmi, ki niso njegov posel in ga katere ga ljudstvo ne plača. Ako bi gospodar ukazal klapcu, da naj mu pralati pšenico, pa bi jo paprali namesto pralati - kaj ne bo gospodar poklical birice, da uklenejo hudočnega klapca? Tak klapca je učitelj, ki naj bi k veri in Bogu vodil mladino, pa jo pohujšuje. - In zdaj vas vprašam (nadučitelj, Komar in Minka se sklonijo in strme plaho): kdo med vami je bistri, ki zbira malopridneže, pijance in nečestnike v brezbožno društvo ter gradi gnezdo nejeveri in Antikristu?~~

Nadučitelj (plaho). Gospod župnik -

Komar (velav). Germanovs seme ... med njimi sem ga videl, sam sem ga videl med pijanci in nečestniki ... Bežnam ga ... očitno je kričal take besede, ki bi jih človek še na samem ne bral ...

Župnik (pogleda najprej Komarja, nato se spre). M-da ... One vidim ga med vami.

Nadučitelj (ves plaho). Nisem vedel, gospod župnik ... ne besede o tej žalostni stvari ... in prošim ...

Švastja (je bil valal). Rekel je, da pride. (Skopje k stnu)

Komar (je švastjo, pogleda skozi okno). Pod oknom

stoji! Pa s kom stoji? S Kalandrom, s kovacem... s listim, ki je svojo ženo v slev zaklenil, ker je hotel na božje pot!

Minka. Žalostno je, če se član učiteljskega zbora... takorekoc... brati s pijanci... takorekoc...

Geni. Zares - ta mladinost in melotrijnost...

Župnik. Ne sodite grešnika, dokler ga niste obklicali na besedo.

Jermain (od desne). Pozdravljeni!

Župnik (ustane in mu seje v roko). Pozdravljeni!

Nadučitelj (z žalostno). Kaj ste nam storili, dragi Jermain!

Jermain (zainden). Kaj da sem vam storil?

~~Župnik~~ M-dà Nadučitelj. Kako, dragi Jermain, da niste pomislili na svojo čast in na svoj prid!

Župnik. M-dà... Ne bližaj se grešniku z sovitanjem in z grožnjo, temveč z bratško besedo! - Gospod Jermain, globoko smo vsi upaljeni zaradi vas in našega nehanja...

Jermain. Poveste mi, kaj vraga bi radi od mene!

Župnik... in zaradi našega nehanja, sem rekel -

Tac' vam je znano, da so se časi v naši domovini na lepo stran posunknili in da je ljudstvo razodelo, kaj hoče od svojih vodnikov in učiteljev...

Jermain. Oho... ena lučka je sveti, če drugo prizgide! (Sede.)

Koumar. Pomisli, kdo govori s teboj!

~~Jermain. Kdo je govornik? Kaj, kaj govornik?~~

~~Jermain~~ Jermain. Kaj? Tudi ti, Rodomonte? Jaj se strijem ^{ta} ~~ta~~ ^(sede) ~~ta~~ s tvojim sabljem sandale!

Župnik... in učiteljev, sem rekel. Mnogo jih je, ki so takih misli, da je treba iz tega razloga in ob tej priliki galajiti takorimenovano prepričanje, ali pa ga vsaj nekoliko gasenciti. In mnogo jih je tudi, ki so tako storili.

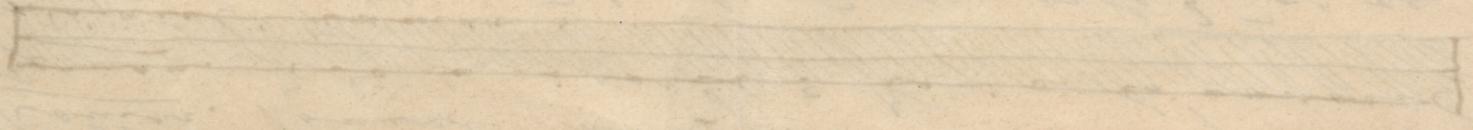
Jermain. Rad bi že slical ukaz.

Župnik. Jaj pa vam pravim, da se ljudska zapoved prav nič ne meni za tako prepričanje, ali kakor je imenunjete svoje domače napore. Žest klape opranja svoje delo, kakor mu je ukazal gospodar: če ma reče na polje, ne pejde v gozd.

Jermain (ustane). Žal mi je, da vas ne razumen. Kdo je obklical in postavit ta sveti tribunal?

Župnik želo bi mi bilo prijetno in milo da ne stopi senca med naju. Kaj bi podila

~~to p... ..~~
~~to p... ..~~

da senca
bi mnogobliro neprilik in sejar; križ pa nikoli
ni lehak, tudi ne, če si ga je človek sam bil
nalozil.

Jermain (resno). Jdaj razumem. (Seide.)

Nadučitelj. Kaj sem vedel: blodil je, kakor smo
vsi blodili; ali tudi on bo izpregledal.

Geni. Ker narurna nujnost je razvoj! (Lojzka
vstane, gre počasi proti oknu in gleda na Jermaina.)

Župnik (seide). ^{velo blago} Od nekdanj je, od tistega dne, ko
ste prišli v lepo našo faro, sem vas cenil, kaj
človek ste, ki posluha pošteno in odkritosrečno
besedo ter je ne izuraca in zavija v svojem
duhu, če preden je bila izgovorjena. — Boli me,
da vas vidim na potu, kadar ljudstvo ne
more za vami. Če bi, recimo, pijance tam na
cesti — če bi, recimo, klical in mahal: kako
in kako je moje prepričanje, kdor je moje
sorte, hodi za mano ... kaj bi storil pameten
človek? Štran bi se oprl in bi šel po svoji
poti. — Gospod, če pa bi se jaz tako nemarno
vedel, in če bi se vi tako nemarno vedli — kaj
bi reklo ljudstvo? Reklo bi: nisi vreden,
da si moj učitelj in vodnik, mei pijance
pojdi in neizidnike, njim prerokuj, ki medraje
sodis!

Jermain. Se ne vem, kam da bi šel, to pre,
dolgo senujo.

Župnik. Dovedali so, da zbirate sumljive ljudi
v društvo, ki ga imenujete izobraževalno.

Jermain. Tošdene ljudi.

Župnik. Še kaj se, ako so pošteni ljudje. Kajti —
kdor pokujša enega teh malih —

Jermain. Brat sem. (Vstane.) Tako smo torej
spravili. Hvalješen sem vam, gospod župnik,
za blage besede in modre nauke; tudi vam
nič ne pamerim, da se spotikate ob stvari, ki
vam ne stojé na potu; saj vemo, da so ljudje
na svetu, ki iščejo kamen v puščavi, da bi
se spotaknili s kamnjem.

Župnik (vstane). ^{resno in drdo} Klicali ste, da sem govoril z vas
sisto milosrečnostjo, ki se kristjann spodobi;
ali spodobi se kristjann tudi strogoet v boja
za vero in za vernike.

Jermain. Razumel sem, če preden ste rekli in
še preden ste me klicali pred ta tribunal.
Kaj bi se spotakniali ter lažili krog kise
ko vemo vsi, kje da so vrata? Besede so bile
dolge, ukaz pa je bil kratak: postavsi se na glavo,

kakor ulevada vreme in čas. Ali jaz v celotnem rajši na svojih poščenih nogah.

Nadučitelj: Gospod Jerman, čast učiteljskega stana pahlava -

Jerman (se okrene). Poznam molitevco. Čast učiteljskega

~~stana~~ pahlava, da bodi. James bel in jindri.

Črn, kakor ukazuje gospod Lar. Nadalje se pahlava,

da imej glavo na valjnem konopcu, zato da se lahko s pridom priklanja na vse strani strani;

in tudi pahlava, da bodi koleno ne od kosti; temveč od kosa, zato da klikne lahko sred;

ceste v blato, če je prilika in ukaj. In naposled se pahlava,

da imej učitelj pahlavljena usta, ključ do ključavnice pa obješ na točke dari.

Komar. Ali je pravino, da sodniki presijo, namesto da bi sodili?

Mirka. Sam se je sodil.

Jeni. Nikar v planine sovaris, ^{gda} na goro! ^{in da izgledno učeni in bla je velika naša prihodnost; tudi so mi rekli, da tale izgledno}

Jupnik. M-da... Rekli so mi, gospod, ^{da} se boste pa svojo mater, da je stara in betežna...

~~Mirka (pahlava) (pahlava) (pahlava). Čemu to spretnje?~~

~~Komar. Ni se deli glasilo!~~

Jerman (plane). Ne imeunajte ^{svetnice} je, stem ostranjenim jepikom! (Lajzka stopi k njemu.) ^{mej drugabnega občnanja}

Nadučitelj. ^(plano) Opazujam vas, da ne prestopite.

Jupnik. M-da... Vpam, la boke vse premisliti; od pahlava do konca... (Vpame klobuk in se okrene do nadučitelja.)

Gospod nadučitelj, o vseh ostalih rajši in manj vajenih stvarch... (okrene se do drugih ter se naravno pokloni.)

se pogovarimo ob večerji. (Ovide, ^{ne} učitelj ga ujim; Komar je bil odpuh Luri.)

Jerman. Se okno odri, ^(ne pohl skun) [uastelaj... (odpre) stas]

da se razkadi... (ploni k Komarju, ki je bil upel klobuk) stoj! ^{je bebedo!} Ali ves, da se ukvarjam z pogodovino slovenskega naroda?

Komar (pacindan). Ne zameri... ^{za pogleda}

Jeni. V kribih je ne boš pisal.

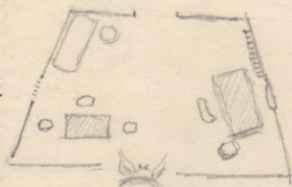
Jerman. Tolpi... ne boš zamudil večernic!...

^(zavnan) Vdaj pregledujem pogodovino protireformacije; Takrat so - naših krajih pobili polovico poščenih ljudi, druga polovica pa je pobegnila.

Kar je ostalo, je bila surdjiva drhal. In mi smo vunki svojih dedov.

in ^{odide} ^{stoji} proti durim, ^{Komarje bil čigla za porok ~~stoji~~ unakut,} Jeni in Lajzka s. ^{natilata} klobake, ^{Komar} gredi proti durim.)

stoji pri gredarju na levi;
(odpre vrata). Mati, čaja nima
prinesite, pa kaj prigizka! (vise....)

Tretji akt

Izba Jermanova. Opremljena je skromno. Zada
vhod, na levi ~~predor~~ ^{predor} in materino izbo; na desni steno,
pod njim velika miza, polna knjig in papirja; poleg
mize police s knjigami; na levi spredaj miza in
stoli, zadaj velik divan z mizico za tobak.

Jerman ~~se je pred pisalno mizo, Kalandar~~ ^{sedel na stolu}
pisalne mize ~~proči~~ ^{proči} na kolenih, ~~Kalandar~~ ^{sedel na stolu} poleg

Jerman ~~pregleduje papirnik in preševa s svincenikom~~
(vise k pisalni mizi, sedel).
v roki). Navsezadnje, ljubi Kalandar, sedaneva sama.

Kalandar. Je že tako, gospod! V naših krajih
je malo miz, pa se tisti so le s dežavo; ~~svinčnik~~
~~svinčnik~~ ~~iz katerega rebra~~ pa nas je Bog najprej
babo inštrovil, dedca pa iz njenega rebra.

Jerman. Koliko se jih je potuknilo?

Kalandar. Do malega vsi. Ta pravi, da je prester,
da se ne briga več za take reči, da misli na smrt...
Lani se mi ~~bil prester~~ ^{mišlil na smrt}. Drugi pravi, da bom že
brez nje opravili, on da ima posla ~~z glavo~~ ^{z vrnitvijo}...
pa poseda v krčmi do polnoči. Najhujši so tisti,
ki pravijo, da so v svojem arcu tiki in tiki,
ampak ydražke in razprtije da ne marajo.
Malo manj sem pameril tistin, ki so mi
kratkonalo galoputnili duri pred nosom...
mi v njih laži in hinavščine; razločno so pove,
dali: baba sem, kaj bi!... Huda pogeba vse
gorsor!... Majėjo, skomizzajo, megikajo: „Eh,
krij je...“, pa: „Eh, drugino imam...“, pa: „Eh,
rad bi v miru živel...“ — Smilijo se človeku,
še gmerjal jih ne bi.

Jerman. Vse je prav in koristno, kakor je.
Treba je bilo se povodnji, da se izkaže, kakera
hiša je kdaj zidana.

Kalandar. Odneslo jih je vse poverati in tudi
moja, gospod, se je ~~hudo~~ ^{močno} gmerjala. Bog mi
je naložil hudo pero, žena pa mi je naložila
post. V nedeljo čakam in sedim, sedim in
čakam, poldan odpuoni, nje od nikoder, ne
nje in ne kosa. Pa se vrne ~~!!!~~, pa jo vprašam
— kaj si je izmislila, babuica kaka? Kjer
si pridigo poslušal, sam pa južina! — In sem
si rekel: dnša je izgubljena, pa bi se gabo se
ob nedeljah postil! Kaj ne bi bilo boljše,

da bi imel na tem svetlu pabeljene gganse, na onem pa nebeski raj?

Jerman. Kalandar, Kalandar, sedaj se izkusi!

Kalandar. Ko me je presimila taka misel, sem prosil odpuščanja vse tiste sčurke, ki silijo sja, kjer je zakurjeno. Malo da nikom ~~prodat~~ zalejil svoje pamet. pa skledo ggansev, pa bi zameril drugim, ki jo daje, svoje pamet, pa celo bolsto kračo? Po mojem je stvar taka, da je človek najpoprej gabo na sveta, da živi. Tisti gganzi bi se mi bili prav ^{čedno} ~~sega~~ privilegij, koliko je svet na holjsem, ker sem jih popravitil?

Jerman. Tako je. Povedal si nakratko in razločno, kar drugi otevarajo s pisano plahko učenih besed. Čelo pvanost so napravili iz te plahke - globoko in obširno pvanost, ki je nam preprostim ljudem le težko razumljiva. Ti praviš nakratko: pamet je zakajil za bolsto kračo - tak učenjeh pa bi razklada svoje učenstvo stvar od gore do mraka, do oblakov ~~ki~~ ^{ki} nakopisi besed, ki jih je bil nabral iz ^{deveterih} ~~desetih~~ besednjakov, naposled se bi gavrki - glavi, da poklekneš predenj, ker ga molis, ne gabo, ker ga spoštuješ, kemveč ker si stršen. O, ^{sepele} ~~že~~ ^{kuji} ~~že~~ se pisali o tistih svojih gganzi in izkazalo se je prav gares: da je za nepoštenost razlogov devetindesetdeset, za poštenost pa ~~sedem~~ ^{sedem} ~~komaj~~ eden ...

Mati (prinese čaja, kruha in mizlega mesa, ker postavi ^{molič} mizo na levi; ~~se je obrnjeno na desno~~, ~~se obrne~~ ^{se obrne} ~~in odide~~.) Jerman je bil sedel in slopi k užitju, Mati se molič obrne in odide.)

Jerman (povabi Kalandra z roko). Sed, prijatelj, da se ogrejeva.

Kalandar (pride k mizi na levi, obadva sedeta). Tako se mi dozdeva, da te južine niso ~~prinesle~~ dale prijajne roke.

Jerman (~~se pogleda po čelce~~ ^{pamisljen, počasi}). Povzila bova se marsikatero grenko južino; še marsikatero ušč bova težko spala; še marsikdaj se bova ustavila na cesti, in bova rekla: zakaj dot, čemur je breha? ... ^(iztelesje) Tama sva si naročila do ~~gostu~~ južino, pa jo povzijiva!

Kalandar (pije). Strah met mi, gospot, in me nikoli ni bilo. ~~Pa, rekli sem, pa se pravim: se silita po nepotrebnem obfivino, kakler se pomislja.~~ Tisto pa sem rekli in še pravim: po nepotrebnem ne bi silit med razbojnik; še Bog, če se jim glahka ognem! Vsa fara je kakor ~~da~~ ^{mu} ~~brškega~~ vina pijana. ^{pijancu} ~~Prizigaj~~ ^{Kajpamet, kaj beseda!}

eno uro in dalje - poslušal ~~at~~ bo eno uro in dalje, igpod čela bo gledal, napadnje pa bo zgrabil za kol in bo udaril. Pijanost je v seželi z besedo je ne ~~boš~~ ^{gospod} ugnal; ~~potrpi~~, da se vino izkadi!

~~German~~ German. Jaz pa ti povem: če pridejo sami razbojnik na to zborovanje - mednje pridem in jim povem natanko tisto, kar sodi razbojnikom. Ni brna, tudi ni kakovost. Ali tako so me na tla potisnili, tako so me gasnekovali, tako so pfiivali predme, da se jim morem pokopati pred lice, ^{povedati} da nisem na tleh in ne opljuvan ^(mrazije)... Kaj misliš, ali mi vse da pijanost le puzanja, da se jih drži kakorekoc le na sntkajo; kvecijem se na jeziku? Da so pod sntkajo ljntje, po kajji potobi ustvarjeni? In da bodo poslušali človeka, pa če tudi ne pojdejo za njim? Da bi naposled tako živa beseda pred njimi vsemi in na očituem kraju več palezla, nego samotni pogovor in več nego pisana ~~at~~ knjiga? To mislim in tako je moje upanje.

Kalander. Gospod, jaz jih poznam.

German. Tudi jaz ^{nisem kupiec med ljudmi} ~~mislim, da poznam ljudmi~~.

Kalander. Jaz jih poznam, gospod, posebno ženske. Žalo bi rekel, da si ~~egri~~ ~~at~~ staro sntkajo kadar stopiš prednje. Kaj niso kamenje metal. za tbo, ob belim dnevu?

German. Pijanci ~~potrpi~~ ^{so bili}.

Kalander. Vsa fara je pijana lačnega vina, ~~posebno ženske~~.

Kmetica potrkala tbo, odprkne duri nastojaj.

German (vstane). Kaj ti?

Ženska. Kaj da ti? Ali si ti tisti Antikrist, ki nam stroke papeljuje, da tradejo in ^{zgoditje} ~~zgoditje~~ uganjajo? Ali si ti tisti?

German. Mati -
Ženska. Nisem tvoja mati, Bog me varuj! To ti povem in to sem ti prišla povedat: daj ti satavn svoje, če jih imaš, svojih strok ne dohoš več na izpregled, pa pošlji birice ponje! Ali misliš, da sem jih izredila za satone in pošiljalce? Rajsi: njih ~~sakiso~~ ubijem se danes ^{dan} ~~dan~~, ko da bi jih Antikristu gapicala! - Tudi ti boš se na padnje mo deza klical, ali kakrad se ne bo slival! - Bran se bovi! (Pljune predenj; zaloputne duri in odide.)

Kalander. Rekel sem - uva fara je pijana, posebno ženske.

Jermain. ~~Pa~~ Počlušal sem že obilo kakih gostov; čudno se mi; le ydi, da so jim besede vsem enake - kakor da govore iz enih ust.

Kalander. Tako ali tako - ukaži, gospod, kakor se je volja; troje nas bo sam.

Lojzka polrka na Inri in odpre.

Jermain (stopi vnno k Lojzki). Pozdravljen! Ali si - (se obrne k Kalanderu.) V nedeljo seden.

Kalander. Troje nas bo sam. Pozdravljen, gospod! (Odide.)

Jermain. Ali si prinesla? Kaj si prinesla?

Lojzka. ~~Ne~~ ~~si~~ ~~prinesla~~. Podpi, da si v Stahnem. (Poleži dolgi surabnik preko stola pred pisalno mizo.) Pročila sem se, da me nikar ne pošiljaj; ne mene; tja ne!

Jermain. Kaj mi moreš prineseti, nego žalost ali veselje? Na oboje sem pripravljen, na žalost najpoprej.

Lojzka (sede na levi). (Kimanje pisma.) Jdi se mi da nisem prišla s tja ob pravem času. Glasoljina je bila, pa je govorila besede, ki so prišle z jezika, ne iz srca.

Jermain (stopi pred njo). Vse mi povej, vse njene besede, nobene ne ukaži in nobene ne zaobmi; spoznal bom, kakera je prišla z jezika in kakera iz srca. (Sede in jo prime za roko.)

Lojzka (vedane). Ne morem! (Sliper odsmar.) Ker pravim, da ti ne morem povedati - ali ne veš, kaj bi ti morala povedati?

Jermain (izpusti njeno roko). Vedel sem, predno sem se posil, da pojdi. Ali bolnik si, da je na smrt bolan, pa vendar kliče zdravnika, da bi mu sodbo še naglas povedal. To je lično striko, mevrasto, nizkoben upanje! - (Stopi spet bliže k nji.) Ali vendarle, prosim te, vendarle mi povej... veš, le tako, iz radovednosti... Človek rad odkrije svojo rano in jo gleda... pa ga obide gnus in bolečina je manjša... nič se ne boj, ne bom jokal, če nikoli nisem... (sede zadaj na divan in nastoni lice v slani)... povej!

Lojzka (sede na stol, z obrazem od njega obrnjena). Vesela je bila...

Jermain. Vesela?

Lojzka. Ne... govarila je z veselim glasom, kakor zmirom govori... In je rekla, da ne pride...

Jermain. Kako je to rekla, s kakšno besedo?

Lojzka. Da ne ve, kaj bi tam na urku, je rekla,

in da le ostani v svoji družbi, je rekla, med pijanci in prelepači...

Jermain (se ne game). Dalje!

Lojzka. Da bi ti venila pisma, je rekla, pa da jih ni hranila, ker takih pisem da nikoli ne hrani.

Jermain. Ali se je zasmejala, ko je to rekla?

Lojzka. Zasmejala se je. In nazadnje je rekla, da jo v bodoče ustavi na miru.

Jermain. Kaj? V bodoče ustavi!? (Vstane.) Če je rekla, v bodoče ustavi, sedaj je vse, kakor je treba. - Oglej, Lojzka, ~~to mi je, kakor da moja~~ ~~pravo nič ne čutim~~, da je moje srce kaj izgubilo; morda niti imelo ni, kar bi moglo izgubiti. Tudi ni ~~potu~~ pridobilo bolečine... nič bolečine; kar se je zgodilo, se je moralo zgoditi... ~~in zgodilo se ni čisto nesoj~~ ali zdaj bi se ne bilo smelo zgoditi, zdaj ne!... Ostal bi bil lep spomin, vesel spomin, kakor na fantovsko vasovanje... zdaj pa ne ostane drugega nič, nego na moji sarkofagi se en pljunek poleg drugih... (Lojzka sedi, naslonjena ob mizo in gleda nanj.) In vendarle je bilo... pomili; ničesar nisem imel in ničesar izgubil, pa vendar ^(vse) mi je pri srcu, da bi objokaval...

Lojzka (vse). Tudi meni... tudi meni je bilo že tako pri srcu.

Jermain (stopi k nji in jo prime za roko). Stabič sem, glej, otrok, jokav sanjalec... pa bi se rad za junaka postavil... Nikomur bi ne pokazal svojega solzavega srca... ali svoje oči so tako jasne... ni me sram pred njimi... kakor da bi stopil pred ogledalo... (Med pogovorom se je bilo pomalem zmrznilo.) Tebi ~~laha~~ rečem, da sem žalosten in malodrušen in da se... (krije) da se bojim trpljenja...

Komar (po oknu, s pijanim glasom). Golob in golobica, Bog vaju blagoslovi!

(Jermain stopi s hitrim korakom proti oknu; sedaj se odpranejo sturi in na pragu se prikazuje pijani Komar.)

Komar. Kaj so rekly moje oči! (Pylagne roke kakor za blagoslov.) Ljubila se, kakor jaz vaju ljubim -

Jermain. Spóti, pijanec! adijo!

Komar. Pa brez game, ^{pa jay} (le spoteče med Jurmi; pa se vrne za korak.) Kaj bi rekel kovaris? Hvasnja? Tokoro boš delal za tega pijanca, kudo pokoro! (Ovde.)

Lojzka. Zdelo se mi je, da je šel za menoj.

Jermain (stopi k pisalni mizi ter prižge svetilko).
Misliš, da je cunjia in molovilo, pa je modrijan,
spoznal je, da questemu klapec gospodar ne
gameri greha... lahko bi v cerkvi kvante prepeval.

Lojzka (stopi k stolu in si ogrne ovrabnik). Ne
gameri, da ti nisem veselja prinesla.

Jermain. Prinesla si mi solazke, jabvaljena!...
~~Ustave ji roko in jo~~ (Spremi do duri.) Tudi se mi, da
si mi ga s to korakov blizja, nego prej... da si
sele gdeaj vidim v oči... rad te imam, ^{lahko sam...} ker sva
sama med ~~sejci~~ živimi ljudmi...

Lojzka. Tudi ti jabvaljen ga so besedo.

Jermain. Lahko nosc.
Lojzka. Lahko nosc. (Odide.)

Jermain (stopi k pisalni mizi in odpre miznico; v spame
sliko - roko). ^{govori polotih in vidisj.} Kje si gdeaj... Komaj da te se
vidim, ne spoznal bi ^{skrajso} te več... Da si mi dala
te en pozdrav, en sam prijazen pozdrav... čista
misel bi sta s teboj... (Na duri teka.)... čista
misel s teboj... (položji pamistljen sliko na mizo.)

Župnik (odpre duri). Dober večer. - (Jermain se odrami
in vstane.) Tudi apostelj mi čakal, da bi ajidje
romali k ujemu.

Jermain. Im katar je prišel k ujem, so ga
prijazno sprejeli. - (Vzame svetilko in jo nese
k mizi na levi.) Le dika!

(Župnik gre počasi proti mizi, ^{mat. pride od Isene}
stopi k ujemu in mu poljubi roko; ^{mat. poljubi}
mizo ter odnese skodelice in kozničke na desno,
župnik sede; mat. se vrne z belim per prvom in
ga pogrne, nato odide; Jermain sede župnika nasproti.)

Župnik. Čudro se vam zdi, da ^{prihajam} sem se napobil
v ~~stan~~ v teh časih in ob takih prilikah, kakor so.

Jermain. Res, čudro se mi zdi.

Župnik. Kajti misliti ste in se mislite, da imate
svo posla s preganjanci, ki gledajo, kako bi vas
pogubili že na tem svetu.

Jermain. Tako sem ~~misliti~~ in se mislim.

Župnik. Zatorej sem se napobil, da govorim
z vami, kakor nisem govoril še z nikomer.

Mati (prinese čaja in peciva ter postavi na
mizo). Malo je, ali sprejmite iz udanege srca.
(Župnik se zahvali z rahlim poklonom, mati odide.)

Župnik. Ne spominjam vas rad, ~~kako~~ ^{ker} sem rekel
in kako sem ukazal; ali poglavitno je bilo -
ne gameride, beseda je le priepodoba - : da
klapec badi klapec in poslušen gospodarju.

Jermain. Sprejel sem ka ukaz, kakor se je spodabilo.

Župnik. Prispodoba o klapcu je lepa, toda nerazumljiva ^{nekim in vraginim} ~~na~~ ~~gostem~~ ljudem, ki slivijo besedo, pa ne spoznajo misli.

žerman. Beseda je razločna; obrnite jo kakorkoli; pmirom je enaka.

Župnik. Beseda je kakor ime človeka: prazen glas; lahko je ime svetnika, lahko ^{ime} nejevernika. Pa je tudi kakor cekin, na cesti najden: pametnemu bogastvo, razcipniku izkušnja in greh.

žerman. Resnično vam povem, da se nisem ukvarjal s tako nedrobdjo.

Župnik. Ko ste slivali besedo klapca iz mojih ust, ste ugledali v svojih užaljenih mislih črno sunkujo, rožni vene, procesije in brator, svine. Slivali ste ukaz, ki ga nisem dal. Bodi prispodoba dagnana: kadar je klapca dokončal svoj posel, pojdi v krcmo, ali pojdi kamorkoli, gospodar se ne vidi; edino glej, da mu v pijanosti žiba ne poravja in kleva ne papaljo.

žerman. Če je res, kar slutim, bi rajši, da ni res.

Župnik. Razglasili so me za krvoločnika in okrutnega, ki pohodi, kar mu je na poti in se ne meni za jok krpic. Mnogokrat nimam, da bi dal beracim, ki me sreča na cesti. Toliko jih je, ki jedo moj kruh, da ga sebi skopjo rečem. Bovedal pa sem vam to reč pabezdel; da vam povem še nadalje: nikomur, ~~iz~~ ki je moj kruh, ne gledam na noga, če se je pokrival, preden ~~je~~ je ugriznil; ne vprašam ga za grehe, ne gonim ga v cerkev. Ali eno je poljubno in je ukaz: da pokazuje name, kateri ga vprašajo, kdo mu je gospodar.

žerman. Čisto je sedaj: klapci, pa boš napojen in nasilen in postelja ti bo postlana!

Župnik. Mnogo je gospodarjev, ki niso mojih misli. Tam nekje v kribih, na Jolicavi, se mi zdi, da tam je Župnik, ki gleda ob povzdigovanju izpod monškrance, če je ~~je~~ učitelj pokleknil; in durce tabernaklja so mu ogledalo, da vidi, če se je ob darovanju pokrival.

žerman. Točastili ste me, da ste prišli v so mojo ~~ste~~ siromašno izbo; ali rad bi vedel, čemu se zgodbe.

Župnik. Vi niste podobni bistim, ki so posépal na kolena, ko so se sli gamajala; ^{moški} ~~režani~~ ste in posteni; rad bi vam roko dal v prijavnosti; in soplejše bi jo stisnil, nego spolzke roke bistih, ki jih molé naprohi. Zato sem vam razložil, kako malo je potreba, da ... da prestopite ta plitki jarek med nama.

German. Nič drugega borej, nego skriti in yabujiti. So malo, kar je razuma v glavi in so malo, kar je razuma v srcu?

Župnik. Pripicanje, naysranje, misljenje in kolikor je se teh besed - ne vprašam vas paupje. Kajti ena beseda je, ki je živa in vsem razumljiva: oblast. Živa je od nekorej, vseh besed prva in zadnja. Pokori se, ne upiraj se, je poglavitna zapoved, vse drugo je privesek in olepšava. Kdor se ~~upira~~ ^{upira} tej zapovedi, mu bodo grehi odpuščeni; kdor jo prelomi, bo smrti deležen. - Prisel sem, da vam to povem, preden se vam izpolni sodba, ki jo sami yabujate. Moja duša bo čista.

German. Kvaličen sem vam od arca. - Ali niste rekli, da sem možki in počten? Resnično, ga klapca nisem rojen. Morda bi rad bil napojen in nasičen, morda bi rad slatko počival pod gospodarijeno streho, ali moje koleno je tako ustvarjeno, da se ne upogne rado; ne uboga, pa si mu sam ukajem. Ni bilo kreba, da ste mi prišli ogremit, sam sem sedel, kakšna sodba mi je goverjena. Ja mučenca nimam veselja, ga junaka ne darim; ali zgodbi se, kar se mora zgoditi - ostihibite jastreba, v ~~ga~~ goloba se le ne bo spremenil. - Jares sem vam od arca kvaličen. (Vstane.) Pokajali ste mi, kaj je moj posel - in klapcev napraviti ljudi; pa če le enemu odvežen roki in pamet, bo dovolj plačila.

Župnik. Sami ste sodili! (Tolgoji skodetico na tupo, da bi vstrel; v tem hipu se odpro durí.)

Pisek (stopi v izbo široko in nerodno). Razdravljeni! Živeli! Jaz sem z vami! Kake roko! (Vzlegne roko proti Germanu in ovinatne.) Kje pa jih je kaj, teh prokletih črnih muh? Ali se jih kaj bojimo, kaj? Ali smo menjše, [kaj? Vi ste mož - čast možja! (Se odkrije.)... Gospod - jaz - veste, nekoj mi je zmanjkalo - ga večerjo - vsakemu se primeri -

German (seže v žep). Neke in pojdi te, brudni ste.

Pisek. Vsakemu se lahko primeri - (Ogleda župnika, paseni. y eno roko vci, s plobukom pokarje nanj.) Gle? Gle?... Črna sutenja, črn možic! Ali bi mi nekaj povedal? Ali bi mi nekaj povedal, temu debelemu? (Razprostne roki.) Fej!

German (ga prime za roko). Lahko uci! (Odpre durí.)

Pisek (se med durí). ^{Nič pamalo} Ne ~~ga~~ ^{ga} primeri; ... vsakemu se primeri... (Odide.)

German (se ~~obrne~~ ^{vrne} proti župniku). Na čegavi

ujivi mi plevela?

Župnik. M-dà... (Vstane.) Namerili ste se klapce v ljudi preobračati; pod je sejavna in gre v kolobarja, nikoli je ne boste premerili do konca ... nihče je še ni.

Jermain. Pa če je ne premerim do konca - hodil sem, kamor je držala moja pravična pod.

Župnik. Kadar nam bodo nože odpovalile in boste sedeli na gatajem kantonu, se spomnite, da mi je bilo hudo ob slovesu.

Jermain. Spreminjati se bom.

Župnik. In da sem vam napovedaje rekel: ena noč je še do julca.

Jermain. Bodi, kakor je sojeno.

Župnik. Bodi! (Poklonita se naroklo, župnik vstane počasi, Jermain stoji mirno.)

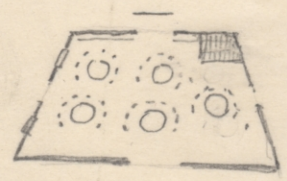
Jermain. Kakor je sojeno! (Stopi počasi ^{proti} ~~in~~ mirno.)

Mati (od desne, postane na pragu; s tihim glasom). Franc!

Jermain. Kaj ukazujele, mati?

Mati (stopi k njemu). Glej, Franc, otrok moj: mi dolgo več ... do svetlega božiča, mislim ... ko mi bodo zvonili na ~~to~~ to gadijo pod ... usmili se mojega srca, in svoje duče se nemili ... Glej, na ~~to~~ kolenuh klečim pred teboj - (poklekne brudoma) ne zavrzni Boga!

Jermain (se skloni, da bi jo vzdignil). Mati!

Cetli akt.

Krčmar. Na levi vhod s ceste, na vsaki strani okno; zadaj dve široki duri ~~na ulico~~ in v posebno sobo; na desni male duri v domico izbo krčmarjevo; mize in stoli, ob steni klopi; v desnem kotu velika kredenca.

Kalander in dvojje Delavce sedita za mizo na desni. Jerman pride od leve; ~~in s seboj prinese vino~~ ^{ograbil je v sakujo; glasno nekakšno pogovorno obraz rešen, skorej žalosten.} Jerman (pallice mimogrede proti Turim zadaj). Vode mi princese! (Obesi klopi in sakujo na klin ob desni duri.) Kako je šlabo vreme kajpe,

Kalander. ~~Stava nam bo predla, gospod!~~ Troje Genck je na peti pljvnilo za menej; to je kudo znamenje.

Delavec. Za cerkvijo so bile zbrane; klopotalo je, kakor na velikih petek.

Krčmar (prinese vode). Da vam povem, gospod, pa nikar ne gaverite: ker sem že obljubil, ne bom snedel besede ... ali za navarje zborujite rajši: ~~to~~ drugod ... jaz, veste, ne maram združbe ... krčmar sem ... krčmar pa vel postdene ljudi ... Nitogar ne govim od praga ... če pridete - pozdravljem! Ampak sitnosti ne maram ... je že tako, gospod, ne gaverite! (Obhaja.)

Jerman (si je bil nabrcil vode; pa jo izlije na steno). Če je tako ... princese mi rajši vina! (Krčmar odide.)

Drugi delavec. So ga že pestili, siromaka.

Jerman. Ne vem, ali je separica v graku -

Kalander. Lep dan je, da malo kakih. ^{prejeto} ~~sem slabo spal, #111~~

Jerman. Ali pa ~~ne glava boli~~. (~~Krčmar prinese~~ ~~vino, in ga molči postavi na mizo ter odide.~~) da mi je glava težka že od jutra. (Krčmar prinese vina, ga ^{prejeto} ~~molči postavi~~ na mizo in odide.) Če ostanemo sami, bo ~~zborovanje~~ ^{zborovanje} kratko. Povejmo si kar natihem in nasamem, da so klaverni časi, ki jih živimo, in še bolj klaverni kraji, kamor smo obsajeni. Nagaduje pa si še povejmo, da ne bomo spreobrnila ne časov in ne krajev - boče ne boš pogovoril in kamna ne boš spremeni v sočno praš ... Videl sem jih spetoma: sli so k likavijam, ~~ta~~ ^{ta} častit Krista, Marijo in vse svetnike, pa je bilo toliko blata in strupa v njih očeh, da bi se jih človek ~~od~~ ^{od} ~~glave~~ ^{glave} ognil. Sveti Francisek je živino učil nauk ljubezni, med ljudmi bi nič ne bil opravil!

Kalander. Gospod, ne pridizaj jim take pridize!
Reci razbojniku, da je razbojnik, pa se udari
s kolom po glavi ter poroče: nisem razbojnik!
(Na pragu v opredju se prikazuje Gupan, v sukajo ogrujen,
klobuk na glavi, roke na hrbtu; stoji na pragu in se
tiko smeje.)

Jerman. Pozdravljeni, gospod Gupan!
Gupan (smeje, počasi). Veliko vas je, bratcer! (Se obrne
in odide.)

Kalander. Ni bilo treba, gospod, da si za pozdravit...
nesnega rejeno, ki je še lani ~~figo~~ ^{skna ggrshilt} ob
resni procesiji.

Jerman. Jezik me je ukanil... še da jezik je ~~bolj~~
stanovi ~~bolj~~ nego njih srce in pamet.

Delavec. Kaj, da ne bomo sami!
(Od desne pridejo počasi tri kmetice z molitveniki
v rokah; sedejo tiko v kos.)

Kalander. Bog daj, sosede! (Kmetice molče.) Če sde
mukaste, pa vaj niste gluke, da bocke pridigo
slisale, si?

Delavec. Kakor troje črnih oblakov... tam visé
in molče.

(Lojzka pride hitro od leve; Jerma nstane.)

Jerman. Odkod ti? Ta Lu traj gake.

Lojzka (stopi blizu k njemu; oba stojita sredi sodra).
Pojdi odkod! Ozrni sukajo in pojdi! Prati vse,
kakor je... naj opravijo, ali ne opravijo... naj
reko in poreko... pojdi!

Jerman. Kaj? Ali si pamet izgubila splohoma?

Lojzka. Slisala sem jih... skali so pred cerkvijo,
~~napel~~ (so je pijani)...

Jerman. Kaj so rekli? Rad bi slisal... povej mi,
kakšen je glas ljudstva, sega vernega.

Lojzka. Ne odlašaj!... Reci, da si bolan... in res
si bolan, iz oči ti gleda bolezen...

Jerman. Kaj so rekli?

Lojzka. Da se preselijo, je rekel eden; drugi je
rekel, da brez podpisov; v devesko faro, je rekel
tretji in se je smejal.

Jerman. Lepo so povedali. (Leve za mizo v opredju.)
Glej, saj ni bilo treba, da si prišla opnavit
do lausko novico. Še kisto lepo prispevabo
s selitvi sem že slisal, se mi zdi... Zjutraj
se mi je v glavi gavrtilo in noge so mi bile
tako težke, kakor da sem od svetih Visčerinj
pa prišel. To je slabo znamenje za človeka, ki
ni rojen za junaški posel, pa ga mora opravljati,
ker se je svet tako zaobruil...

Lojzka. Kaj se ~~ta~~ ^{ta} mudiš, kaj čakaš nanje? Tam

praviš, da si bolan! (Sede na rob stola, pripravljena, da ~~ustane~~ ^{ustane}.)

Jerma. Jato sem prišel in jato čakam nanje — tebi lahko povem, ki si od naše krvi — jato čakam... ker so rekli, da me preselijo v devesno faro... (Lojzka ustane.) Ne... ne misli drugače, nego jaz mislim.

(Ustane.) Ni bojazljivost, ni strah pred krpjenjem — kaj je krpjenje? — le nstrujenost je ... in gnus tako velik, da teži v ~~mojeto sru~~ ^{mojeto sru} kakor črna mlaka.

Rad bi končal ~~z enim mabom~~ na en ~~mal~~ ^{mal} pomisli: junaku podobem, ki je, kakor ~~pravijo~~ ^{pravijo} daroval kri in življenje za svoje preproščanje! (Kakor nevede sta si bila segla v roko; ~~zgrsta počasi~~ ^{zgrsta počasi} proti levi.)

Lojzka. Roka se ti bese.

Delavec. Na okno poglej!

Karlauer. Ciganški obrabi!... Hej, koder dam zija, naj pride noter; bo slisal pridigo, da se nikoli!

Jerma. Ne glej tako resno... in če te je obšla huda misel, daj ji slovo. Zvečer, ko bova združena ^{in sama} se bova obadva smejala.

(Vrjbo stopi kmetski fant, sede široko na mizo v spalnici in ~~in~~ ⁱⁿ poteka s patico po mizi.) ^{Komar pride; on in urlikajoča nabo prikrajša in odhaja.}

Lojzka. Praviš, da se bova smejala, pa se se nasmehnil nisi.

Jerma. Pojdi — tvoj obrab ne sodi med te obrabe!

Lojzka. Vprašala bi te.

Jerma. Vprašaj!

Lojzka. Ali je smerno, moliti za človeka?

Jerma. To je kakor blaga misel... pride, kamor je poslana. (Sedela si v roko, Lojzka odide, Jerma se okrene, da se povrne k omizju.)

(Zadaj na pragu se prikazuje Komar, brez klobuka, roki v klavnih čepih; stoji lahkomudro in smehljaje.)

Komar (ko gre Jerma mimo). Torej si res povezel?

Jerma (se okrene bližje svoje mize). Kaj povezel?

Komar (smehljaje). Ej, culo, culo povezel! Što, kriinšestdeset jih že imamo.

Jerma.
Komar. Kaj?

Jerma Komar. Što kriinšestdeset podpisov... Jaz sem rekel, da nikar, da počakajmo — ali kaj bi? Ljudstvo sirja svojo pravico, ne mara čakati nanjo... je že tako!... Jutri, stavim, da jih bo krsto in čep!

Jerma. ~~Pod~~ Kaj?

Komar. Podpisov... celinov prav gotovo ne!

Jerma. Kdo pa jih nabira?

Komar. Rekli so, da naj bi jih jaz — pa jih! Ljudstvo je razburjeno, hudo razburjeno — kdo

Jaz ti povem: le nikar ti prevēc ne pikaj, spalil se boš, da bo paj... (le okrene ter gre med ljudi.) Taka lakot, kaj? Pa da da bi nas učil, kaj? (Govori dalje; mnogokrat se čuje njegov glas: "gospoda", "lakot", "kajžarji", "kaj?"... Jzba se je bila že skorej napolnila.)

~~Kalandrovka govori zelo hitro je med drugim in se pravi: "gospoda, beseda se čujejo se me) Piskar in gverjanjen) Ali je tukaj? Sveda je tukaj! Či bi njegova se..."~~

Kalandrovka (ot leve; govori zelo hitro in s sunkim glasom). Ali je tukaj? Je že tukaj! Je sedi med nejeverniki in antikristi, ~~izza~~ ^{izza} papravljia svojo dušo, dela sramoto sebi, svoji čeni in svojim strokam...

Kalander. Vedel sem, da ne bo zamudila! - Bog Jaz; stara! Na, pij!

Kalandrovka. Sam ga pij; nejevera! Ali se nisi zamuden in star gadosti, pa ali te nič ni sram, da se pstepeš z ljudmi, ki se jiti ogiblje vask kristjan in ki so vero in Boga galajil in ki jim bo na gadujo mo sam čini plodej svetil?

Kalander. Taka je, glejte! Ampak to še nič ni; doma so pridige še vse druge!

Kalandrovka. Ali nič ne pomialis, ki šcem in krivični jersb svojih strok, ali nič ne pomialis, da Bog ne bo udaril samo sebe - ki gaslužis, da bi tako ne! - ampak da bo udaril hčo in da tudi meni ne bo prizanesil, ki molim gake vasko nedeljo, nesnaga malopridna, peklu zapisana? - Le smeji se, ampak pride ura, ko se ne boš smejal, in boš klical Boga in tudi mene boš klical, pa te ne bova pogledala, ne Bog in ne jaz! - Pa če te nabijejo, le naj te nabijejo, jaz te ne bova ne izzpirala, ne obvezavala, ^{le okrene ter se pomakne} ~~se vrat~~ ^{in opade.} ne pojdem odpirat, kadar te privlečejo...

Kalander. Ali tako je ta reč? Nabili da me bodo? Gledj, kaj si je izmislila!

Kmet (guklice). Eno pridigo smo že slisali, zdaj pa še drugo!

Kalander. Gospod, kar nakratko jim povej, pa nikar ~~pa~~ ne gverjaj... preži na kudo besedo, kakur pes na kos!

Drugi kmet. Kdar bi kaj povedal, naj gine!

Nacef (postaren kmet, kučmo na glavi, cejus pod pazduho; na obrazu se mu popna, da je malo prisnojen; stal je na levi gadjaj, stopi malo bliže). Ali da bo pridiga v tej hiši? ~~Ali da bi se pokrivali?~~ Brijja beseda je sveda v cerkvi, pa tudi na cesti in pod kopolcem. Tudi jaz, ljubi kristjani, bi vam povedal,

kako bomo stali v dolini Jozafat —

Kmet. Jdaj se nisi na ureti, Kace!

Kmetica. Naj le govori, Kace! Boljše bo le povedal nego solmaršter.

Kace. Ljubi kristjani ... ko bomo stali v dolini Jozafat —

Kalander. Molci, Steva!

Jermain (vstane). Prijatelji!

Nekaj glasov. ^{Kaj so prijatelji? Kdo ti je prijatelj?} Prijatelji? ^(govori prijetka misli in poslušni.) Kdo ti je prijatelj?

Jermain Prijatelji, ne obragajte se nam pogumno in besede nam pričajo, da ste prišli poslušat in gledat predpustno burko. Tudi ste prišli z drugo mislijo, ki je, pošten: kakor ste, ne skrivate ga trbotom: da poslušate burko do konca, nato pa saljivca opljuvanega poženete na cesto. Prav je, da ste dobre volje v teh žalostnih časih, ko draginja tare in davki lišče.

Glas. Ali nas ima za norca?

Jermain. Vendar pa vas nisem klical — ne da bi do žalost rešetali in ne da bi burke uganjali.

Tudi se nisem ^{žrati,} ~~tratil~~ da bi v tej kravi Bogi odstavljali ^{in zoper} cesarja ^{se pustali.} ~~potobno odpuščati.~~

Pomir in miroljubna je naša namera in mislim, da jo izvršimo ^{v prijaznosti} brez pretekaja. — Kakor ste se učili, je od Boga vse, kar je na svetu —

Ženski glas. Kaj mu je treba, da nosi Boga v ustih?

Jermain. Vse je od njega, le neumnost ne. Kar storimo zoper neumnost, je storjeno po njegovi volji, ki je vsegaveden in ki je pamet na svet postal. To sem vam povedal, ker ste me kretili za apostelina sabanovega, če preden sem nastal odprl.

Ženski glas. Torej je kralj! ^{da je čas porušiti plošne hiše in postaviti stolpku duhovni in posvetni jerobi.}

Jermain. Veliko jih je med nami, ^{ki so nauka željni — kiste kličemo v svojo družbo; izpregledali, hudo ~~ser~~ spoznali, da katolikem ni začetek vse učenosti začetek in konca.} Veliko pa jih je tudi v naši deželi, veliko in preveč, ki bi jim ne pomagalo, če bi Bog postal vidaje vseh ^{četvero} velikih ^{dravajdelo} ser ~~četvero~~ malih prerokov.

Kmet. Ali nas ni za bebec razglasil?

Jermain. V tako noč tudi mi ne bomo posvetili; naj sama v sebi gnije! — O, ne bila bi lepka da vsjaka zoper neumnost — duše so žejne, same bi šle k studencu! Ali neumnost ni le neumna temveč je tudi bogata. Zato so jo sorodniki zaklenili v izko in so ji rekli: "Nikar ne hodi na cesto, da ne zapraviš svoje neumljive duše; pa pečjo ostani in sbradaj, pa hoš deležna večnega veselja!" — Uboaga neumnost

sedi za pletjo in strada, questi varuki, ujeni pa
neeljacijsi ^{ter se redi} za njene ~~strove~~ svetle celine. - Dalo
je potreba, da razgalimo te varuke ker jih pokrajemo
ljundstov: gley, broj postir!

Glas. ~~paper~~ kam je meril?

Drug glas. Na gupnika je meril!

Tretji glas. Basti gupnika te ne misri!

Komar (med durmi v opadju). Cula je povepana! I so
besedo si paper sebe stokrat podpisal!

German. Tisti, ki se je oglasil, je med ujimi, med
nevrednimi naruki, ki slujijo neumnosti in
ji lijajo roke, da jedo njen beli kruh... O, mi
on sam - kisoč jih je in sedemdesetkrat sedemkrat
kisoč, ki so tako pomigali svojo pamet, da jamlje
vbozajme od nespaneti! Svoje spoznanje, bojni
dar, so prodali za dobro južino, pvenstvo per
~~steto~~ leio!

Anka (je bila med durmi ^{stopila na stol} ~~komarjem~~ ~~stopila na stol~~
in se nasloni na njegovo ramo). Saj, da ga vidim,
preroka ^(si) popravljien, prerok!

German ~~Ja~~ kaj pravim... rekli sem vam...

Komar. Kaj se je zgodilo, prerok?

German. Glejte, človek dandanašnji se svojemu
najbližjemu ni qvest, ne bratu, ne prijatelju;
in se sebi ni qvest - ne svojemu spoznanju,
ne svoji naturi... pa bi qvest bil temu ljundstov,
ki ~~se~~ ^{zaupa} na oko in na besedo, kakor otrok?
Pomislite, pol leta je komaj, komaj od sebe do
getve, pa so ljudje, brez števila jih je, pavrgli
svojo pamet in svojo vest, kakor škodljivo breme
na tej poti do kruha. Tisti, ki so prej Bogu
samega zasmechovali; kleče ~~gde~~ pred njegovimi
nevrednimi klapci; prej kletev, gdež molitev;
beseda pa je vola, zakaj njih srce je pragnu.
Tako se je zgodilo od sebe do getve. Pa če se
vreme nočaj pasukne, bodo preklinjali; ki so
še davi molili. Nova recnica je obencila
svet, izkuseu človek mi jo je razložil: klapci;
da boš nepojen in narečen, ^{ter} pa nič ne izpravaj;
kdo ti je gospodar in kaj ti ukazuje! Klapci,
ki so se radovoljno prodali, pa so ^{bolj gorci} ~~so~~
gospodarja samega. Gospodar se pokriva, klapci
molli rojni venec; gospodar molli scenaš, klapci
spravlja devetduernico. Bolj skrbnih varuhov
nima neumnost; noč in dan stoji pred njenimi
durmi, da je ne galot. Beseda od gupnj ^{ter} ji
ne qvoti nernege srca...

Kalandrova. Čej vero simpa!

Kalander. Molči, baba!

Ženske. Čej vero simpa! ~~Čej~~ vero simpa! (Hrup.)

Jermain (zavuden). Nisem govoril o veri...

Delavec. Dali so jim znamenje! (Pokazuje na steno v ozadju.) Tam so jim dali znamenje!

Jermain. Prijatelji -

Glasovi. Molči! - Nehaj, solmarider! (Ženski glasovi.) Antikrist!

Ženski glas (v kipni tišini). Mati, mi umira, su pa Bogi preklinja!

Glasovi. Nehaj! ^(Kot da bo kovač se vrti vrt stvar v krupu in zelo hitro, tako da beseda prekiteva besedo.)

~~Nace (z jahanim glasom). Kristjani, ljubi moji ne tukisto... (Kunci prout ga arne v stran.) in pride...
Jermain (je stal za brenstek osepel). Kakšna je bila ta beseda?~~

glasovi. Nehaj, solmarider!

Nace. Kristjani, ljubi moji, ne tukisto -

Jermain (je stal za brenstek osepel). Kakšna je bila beseda? Kaj ste igurali, da bi me do dna ranili? -

Hlapci! Ja hlapci rojen, ustvarjen za klapcevanje! Gospodar se menja, bič pa ostane in bo ostal na nekonej, zato ker je krček skriviljen, bičar rojen in željan!

Glas (od skua). Ali ste možje, da prelušate?

Glasovi (vsoprek). Lažak! - Ti nas boš zmerjal? - Na cebo! - Udarite! -

Jermain (stopi z eno nogo na stol, z drugo na mizo).

Hlapci! Med vas bi Kristus ne prišel z besedo, prišel bi z bičem! Konec, ki se je napravil, da bi nam odklepal to pamec, Jesekrist paklenjeno -

Glasovi. Jedost je! Kdo je ^{klapce} ~~klapce~~? (Ženski glasovi.)

Ali ste možje ali niše? Ali da ga me razpraskamo? (Možje so vidali; koperci razvenceli; miza v ozadju se je bila prevrnila.)

Delavec. Znamenje! Zaprte skua!

Kalander. Gospod, nehaj!

Glasovi. Kdo je klapce? - Udarite! -

Jermain. Hlapci, obsajeni za klapce -

Glasovi. Kdo? (Čače razvencelijo, leti prot. Jermain; nenadoma se prime za glavo in omakne o stola.)

Nace. Ne greha, ljudje kristjanski, ne greha! Ne krvi! (Kmetje ga sunejo v stran in silijo prot. Jermainovega smigjan.)

Glasovi (v ozadju). Ubijte ga!

Delavec. Ranjen! -

Kalander (stopi visok in širok med durmi v ozadju). Vode in pace!

Kalander (je bil prijel Jermana pod pazduho ker ga potisnil skopi duri na Jesni; stopi pred luri in prime stol v roko). Jaz sem Kalander, kovač; kdo bi rad se kaj vedel? (Ljudje se umaknejo.)

Peti akt.

Jermanova - izba. Juecer; na levi mizi svetca, na
pisalni mizi svetilka.

Lejzka stoji ob mizi na levi in urtima čaj; Geni sedi
ga pisalno mizo; Jerman od leve.

Geni. Prati je na teh papirjih.

Jerman. In prati ostane. Kaj je treba še nadalje
pisati? Tam se je končala pogodovina slovenskega
naroda.

Geni (bere)... "Ker je vsterlo, je bila smrdljiva
dihal. In mi smo vnaki svojih dedov."

Jerman. Roka je napisala revnic, še preden je
srce občutilo nso njeno žalost. Dihal je
natanke in ne gamzdi nikoli: komaj sem nastal
odprl, da bi jo razgalil, se je že masticavala.

Geni (ustane). Kdaj nasledpis ta krizev pot?

Jerman. Še uocoj, mislim.

Lejzka. Kam uocoj?

Jerman. Ne bi rad odlašal. Kaj bi se? Ali bi
sedel in čakal in premišljeval pred ogledalom
svojo krivost? Če je treba na pot, kar polico
v roko pa gregorijem - brez mokrega slovesa. Tako
ko da pot kratka in ne prevec težavna. ~~Bah!~~ sem se je,
~~ho~~ ho je bila še daleč, zdaj pa sem skoraj
vesel, da je blizu da ~~na marški je marala goiti~~.

Lejzka. Kocaj na Golicavno?

Jerman. Kam?

Geni. Ne v paradiz! Tod noč se napravlja na pot,
pa izpranuje kam! Daleč bi ne pridel uocoj.

Jerman. Kdo je rekel, da na Golicavno?

Lejzka. Prij in upravi se... ^{močnik in pipica} je dolgo nisi spal.

Geni (~~sedde in pije~~). Tudi jaz bi ne spala sladko
še bi me pa božic v gameke gonili. ^(lede in pije) Blazer se
meni, ^{bi} spravljam da svebi posel le galegadel;
ker bi se mi drugrče zehalo na svetu. Ali se
spominjajo, kerko smo pisale nalogo o svetosti
in upričenosti nišeljskega poklica? Jaz sem
bila pohvaljena, ker sem najbolj lagala... ne
besede o kribitih, ^{in kribovait,} ne o jakrapanih bluzgah, ne
o povetravnih pedah, ne o krompirju v oblicah,
ne o dolgid jetjistikih, ne o parabljenem nadzorniku
... o, koristna je bila bista naloga, zdaj se je
izprjal njen namen: kdor se ni zgodaj nancil
lagati, se hoj ^{dolagad is kopravo do} ~~hoj k~~ konsta definišivlega lažnjiveca.

Meni je zagrenilo.

Lojzka. Zagrenilo ti je, ker imaš dom. Nam ti ne smelo. Blagos se tebi - stopila boš pod gorke streho, če se ti pagdi, da je pod tepavna in vreme slabo. Mi bomo hodili do konca ... se udi-hovanje nam bo krudnim prepovedano.

Jerman. Dovoljena je smrt.

Lojzka. Nagla smrt. Kaj bi gospodar z bolečavin klacem?

Jerman. Vse so modro uravnali: nagla smrt je posebna milost božja. - Koliko je še do božice?

Lojzka. Tri dni do svetega večera.

Jerman. Je? Čas je quest klacem, ni ga treba klicat. Zmirom je človek pripravljen, a ko pride ma, pride preggodaj.

Geni. Kadar boš delal dolgove za to pot, se oglesi tudi pri meni.

Jerman. Lepo gahualjena. Ali na tej poti ne bom zapravljjal.

(Zdravnik od leve; Jerman stopi k njemu.)

Zdravnik. Jaz sem spravil, drugo naj spravita župnik in Bog. Kaj bi govorila ničenoč, kjer je sodila natura?

Jerman. Da je berej res, prav res je treba na pot?

Zdravnik. Kako mislite ... na pot?

Jerman. Ne vem, gospod doktor, kedaj da vam povernem vse dobroke. ~~ničenoč~~ Mislim, da nikoli.

Zdravnik. Nisem jih papiscinal, sek dohrat. ^(Mu seje vrāco.) Kdo bi se preretal z Bogom? Lovil je, pa je sojeno. Tolažbe nam ni treba, saj ste bridkosti vajeni.

Geni. Res, saj se prekladit bi se, če bi stopil ~~iz ploke pod streho.~~

Geni. Res saj se prekladit bi se, če bi stopil iz ploke pod streho.

Zdravnik. Ali prav ni bilo ... prav ni bilo ... slabo ste ravnali...

Jerman (za prime za roko). Razložite ... kako da sem ravnal ... kako da je bilo treba ravnati... (Lojzki.)

Kalij mu čaja! ... Razložite! V mojem srcu je naurčō taka misel ... kuda misel, gospod ... nagle smrti uredna ... Rad bi jo slišal iz vaših ust.

(Povrudi zdravniku čaja.)

Zdravnik. Bolni ste ... se da skodelica nam je prekežka ... To navadno in nečedno življenje nam je stopilo v dušo, vas je kudo ravnalo ... ne znate živeti, ne znate! Človek je človek, najprej kruha in vina, vse drugo je senca. Tisto prepicānje

in tako dalje, vse tisto je le sarkaz - kaj sarkazja, kveijemu dejnik! In pa tudi - jaz sem zdravnik, nese - tudi pa zdravje, posebno pa prebavljanje je koristno, da človek čisti, kakole pa tii in pa tri leta, malo zaobrne, kakorekoe obnovi svoje prepričanje - kakor se tudi tii preavolja...

Jerma. Ne le modroeti... se nisem bil željan. Ali tisto mi razložite, odano vas prosim: ~~se tii da~~ recimo, ~~nisem~~ ravnal tako, kakor sem ravnal... ne?
Zdravnik. ~~Ne~~ da ste drugače ravnali...

Jerma. Ali mi lahko prisežete, ali mi lahko daste picano potrdilo, da bi bil rešil svoji materi le en dan - kaj? - le eno uro, le en sam hip življenja?

Lojzka (velane). Ne besede... ne odgovorile! ~~ne bi~~

Zdravnik. Kaj bi rekel? Če stvar preudarimo...

Jerma. Le eno uro? Le en hip?

Zdravnik. Mogoče je.

Jerma. Jahnvaljen! (Preme zdravnika do duri. ~~Se se vrne.~~)

Jerma (si ogrne sarkuzo). Po gupnika stopim, Lojzka; ostani za varuka!

Geni (velane). Do farouja se spremim.

Jerma. J menoj na ceato, pa s mraku?

Geni. Na kričansko pot. (Jerma in Geni odideta.)

Lojzka (gre k pisalni mizi, vzame v roko papir, tiko).
Draga moja, od srca pozdravljena... "Kdo je ^{to si ti!} bil komi
pozdrav iz krljenja! Komaj da je solza
pocušena..."

(Hvastja iz spadja, culo v roki.)

Lojzka (sedi). Od kod ti... v se neverne kraje?

Hvastja (pride bliže, na levo, in postavi culo na stol).

Domislil sem, da je popotniku prijajna beseda neč ko cekin, pa sem prišel.

Lojzka. Tolagit: ne zameri, duša, da smo te ubili.

Hvastja. ~~Ne takisto~~ Ljudje, ki imajo geno in kroje obroki, ne ubijajo nikogar.

Lojzka (velane). Kaj je srce v tej črn sarkuzi?

Hvastja (sede na levi). Bilo je, mislim. Srce in duša in prepričanje in tisto - pa mlade ljudi. Kaj se mladina zabava! Jaz sem star in oženjen in imam kroje obroki. Prepričanje je kakor smetana - kaj bi z njo, če mleka ni?

Lojzka. Javorej je boljše, da se človek odprovi smetani... zaradi mleka.

Hvastja. Jares. Najprej se mu godi aramotno, kasneje se koitjivo, nazadnje pa naravno. Kadar je človek oženjen in ima kroje obroki, za obide spoznanje, da je vsaka beseda, hodi se tako lepa in goepotna,

le metafora za poglavidno besedo: kruh.

Lojzka. Grenak je, da evangelij radovoljnega enženjstva...
Čemu živeti?

Hvastja. Kaj izpraviš drevo v samoti: čemu rasti?
Raste, doraste, strohni... Bog sam ni, čemu ga je bil
tja postavil.

(Jeraman in Župnik iz ozadja; Župnik gre molče preko
soke ter odide na levo.)

Jeraman. Prezgoden si, če si prišel kropit.

Hvastja. Prišel sem, da ti v roko sejem. ~~##~~ Pot bo
grenka, tretjino bi ~~##~~ hodil yate... le tretjino,
ker sem star in nardložen.

Jeraman. Prisrcno gahvaljen ga bo blago tretjino...
ali pot je ena in nerazdeljiva, kakor Bog in kakor
smrt.

Hvastja. Čemislil sem, da boš na tej poti kruden,
lačen in žejen, gabo sem ti prinesel kolon,
pohlevnih kolon, kakor so pač kolone ^{iz rok} človeka,
ki je oženjen in ima kroje otrok...

Jeraman. Hvaležen sem ti za kolone, hvaležen tudi
za prijazno misel; ali na tej poti, kakor bo
grenka, mi ne bo treba ne svētija in ne kolon.

~~Hvastja~~ Odpušti mi, da sem se žalil, kakor so se
žalili drugi, sebe in svojo črno sukajo. Ali bil
sem še mlad, izpravedal sem ljudi po veri ter
jih sodil po ~~besedah~~ ^{jeziki}... zdaj vem, da dobro vino
ne rabi imena. (Ma seje v roko.)

Hvastja. Ali zaradi kolon -

Jeraman. Res, prijatelj, ni ~~ratim~~ ^{mi} jih treba.

Hvastja. Zaradi kolon bi rekel, da človek quesser
nikoli ne ve, če bo gjudraj lačen. Bog ti je
poslal hudo misel, iz sri ti gleda; in Bog jo bo
~~upet~~ ^{upet} v praven času. (Grenka v ozadje, Hvastja odide.)

Jeraman. Zdaj, Lojzka, pa mi še ti roko daj; obedne
roke mi daj.

Lojzka. Ne mudi se mi; ne bila bi še rada sama;
strah me je še noči.

Jeraman. Gakleni se v izbo, name se spomni ob
večerni molitvi, pa se bodo srečale najine
misli na sred poti.

Lojzka. Jaz verujem, da se duše pogovarjajo in da
se misli pozdravljajo. Tineci, blizu pred polnočjo
sem se slisala. Jahtel si.

Jeraman. In ti si ogumila glavo in si odprla dusa;

Lojzka. Da grem k tebi. Noto sem se spomnila,
da je blizu polnoč.

Jeraman. ~~Jaz~~ ^{Tokrad} sem žalosten sedel, da ti nepisem
dolgo in grenko slovo. Ali komaj sem se prijazno

popravit, mi je bilo srce nenadoma ^{use} ~~ni~~ lahko in veselo. Tako me je opravičila čista misel nate, Lejzka. Se iz samote si me klical; ali kadar govoriš z menoj, se tvoje besede skrivajo. Kakor glavo bogastvo zaklepaš svoje krpljenje... odkleni ga juretim očem!

Jerman. Tako je Dalec za menoj, da ga še komaj sam poznam. Kakor da mi je butara padla od ram; ne čutim je več. - Nekdo sem bil mlad; kedar je bilo? Pred tisoč leti, se mi zdi. Nekdo sem imel mater; nekdo sem imel prijatelje; tudi ljubečo sem imel. Nekdo je bilo žuljenje pred menoj, kakor - cesarska cesta v solun. Kedar je vse minilo? Bog sam nevi. Kakor da je ^{bil} včer perče z dlani odpihnil - bilo je, ni ga več. In tudi spomina ni več, in tudi krpljenja ni več; tako je srce puhalo in gaspalo, da se mu še udiševati neče. Gaspalo je... ali mi slavlka čista brudna dremavica, ko človek komaj sči gostisne, pa že ugleda puzeljene sanje? Rad bi jih že gledal... slaj roko!

Lejzka. Poslanjšaš se kakor na nekomej.

Jerman. Človek nikoli ne ve, kedar da ga potloči poslednji spanec... Ojdravi mi, kadar boš slisela moj pozdrav!

Lejzka. Kocaj ne bom tui ngravnita; čakala bom na tvoj pozdrav.

Jerman ^(iz čiste poslednje roki) boji ... Bog in kreča o teboj!
(Kalander potika in #stopi v izho.)

Kalander. Ne pameri, gospod; ampak podnevi bi zijali za ~~menoj~~ človekom.

Jerman. Kaj bi povedal?

Kalander. Dvoje. Tistega sem izbatnil, ki te je ranil. Kaj bi z njim?

Jerman. Tiar je storil hvastja, da je kolim princel. Ni, laj mu kraco in potice; pa naj niker ne pameri; da je slabo prdel.

Kalander. To je eno. Ali drugo: za pragnike, mislim, da bi nepravili zherovanje.

Jerman. Kaj?

Kalander. Zherovanje. ^{bo} ~~Drugič bi rekli, da smo shtopelam~~ ^{judijine je bilo kroje, pa naj nas je sedem antikristov. bojinam}

Jerman. Jaz ne bom nič zheroval. Ne bi rad hudega slovesa. Gley, nepravljen sem na pot... Jaj mi roko!... Za dve moji! Ta roka bo kovala ^{svet} ~~krpljenje~~... Ne, jaz ne bom nič zheroval. Vi, ki imate v srcu mladost in v pesti moč, mi glejte! Na naših plecih bo stonelo žuljenje, moja so odpovedale... star sem in gaspau...

Kalander. Če ti bo sreba prijatelj, gospod, ne pozabi name.

Jermain. Spremi jo! Bojdiva! (Pred durmi.) Se enkrat mi daj roko, Lojzka ... pobrpi, da ti pogledam v oči ... ga ta žalostna odijis ... Bojdi, ga slabša ti pot!
(Lojzka in Kalandar odideta.)

Jermain (gre počasi k pisalni mizi in ugasne svetilko). Rejisi ti, da me je upihnila burja, dokler sem gorel ... žalostno je, sem v sebi gaspali ... ugasniti v praznoti, tuc brez olja ...

(Jupnik od leve; obojva govorita ^{zelo} hitro.)

Jermain. Jahvajeni. In odpuščite, kolikor sem vas žutil.

Jupnik. Ali žuate se moliti očenar?

Jermain. Se ti ga molil.

Jupnik. Molite novej.

Jermain. Vi pežete sake reči, sodite jih po božji pravici, ki je nezmotljiva: če sem človeka prihrjial za hrenotek življenja - bil je pač greh.

Jupnik. Greh je bil.

Jermain. Če ga hrenotek ali ga kisoč let -

Jupnik. Greh je bil.

Jermain. In da je bil kisti človek mojemu srcu naduse drag ... da je bila, recimo, moja mati ...

Jupnik. Takleknite novej in molite ... Bog je kakor popotnik: željan je prijajne besede in jo povrne.

Jermain. Se nazadnje, gospod, se to mi povejte: če bi gajle pokleknil in molil -

Jupnik. Bi vam bilo odpuščeno.

Jermain. In kisti hrenotek bi bil povrnjen? Morda se ovedkret?

Jupnik. Bog je namiljen.

Jermain. Pa če bi jegik goveril, kar bi goveril, in bi v srcu ne bilo ne molitve, ne besanja -

Jupnik. Bi vam ne bilo odpuščeno.

Jermain. Bog je kd in pravilen: jegika ne mara, srce kirja. (Obojva v spadije.)

Jupnik. Blyostor na pot! In če bi vam srce slajšala ta besede: kakor ste vi stovili; bi stovil jeg, nevedai slugabnik božji. (Jupnik odide.)

Jermain. Se kdi Bog je namiljen, kakor je pravilen.

(Stopi na levo; sveča svet. iper pagrinjale.)

Jermain (v ^{zvočni} ^{na levo}). Mati! - Se enkrat se name poglejte, mati!

Se ens besedo se recite, se enkrat se namchnite!

(Odmar.) Pred nami kleim, glezite, mati; roke sem sklenil, glezite, mati! Se ens besedo, se en poprav!

(Odmar.) Mati! Stovil sem, kakor je srce uhajalo; terpi me niste mčiti; moje srce je od vašega

srca; iz srca pa je misel in beseda. Mati! Če ukajete, da molim, molil bom; če ukajete, da se prostim, prostil se bom; ali ne ukajite, da to srce zamolim ~~zakamena~~ ... (Odmar.) Mati, naša roka je v moji, ali mrzla je in se ne gane. Nesmiljeni ste bili; kadar sem gršil; gdež niste nesmiljeni; ko mi je težko od svojega greha ... Mati, na naša nista gledam - o, ne besede; če nazmet bi me blagoslovil ... o mati, bolj nego prej bi rad blagoslova in ljubezni ... kotem sem in slab, besede materine želja ... o mati, nikar na pot, Iskhla me ne blagoslovite ... (Odmar.) Ustna so mirna, oko molči ... Vstani, nepotnik, brez blagoslova!

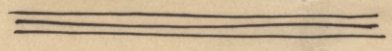
Jermain (od leve); vgame sveč, nese jo do pisalne mize; pogleda na steno, kjer visi kappelo). Tam si? Nikoli. Se te nisem videl ... prepričan mi, gdež te prepričan sebe in svoje srce! ... (Odpre miznico in vgame revolver.) Komu bi rekel pbežom? Kdo bi odpravljal, če bi ga prepričeval?

Materin glas (iz ipbe). Franc!

Lejpkin glas (od gunej). Franc!

(Lejпка iz opazje, ~ plasi spruzjena.)

Jermain. Blizala si! Iskhla, Iskhla, žena! Daj, da vija blagoslovi! (Z njo pot: levi.)

fran Carkey

